

Uchwała Nr LVII/361/10
Rady Miejskiej w Nowogrodzie Bobrzańskim
z dnia 28 października 2010 r.

w sprawie uchwalenia „Gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na terenie Gminy Nowogród Bobrzański w latach 2010-2012”.

Na podstawie art. 6 ust 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. nr 180, póź. 1493 z późniejszymi zmianami) uchwała się, co następuje:

§ 1. Rada Miejska w Nowogrodzie Bobrzańskim przyjmuje „Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na terenie Gminy Nowogród Bobrzański w latach 2010-2012” o treści jak niżej.

I. Wstęp

Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Przemoc w rodzinie jest przestępstwem, za które kodeks karny przewiduje karę pozbawienia wolności. Przemoc domowa jest często problemem ukrytym, któremu towarzyszą inne dysfunkcje w rodzinie. Skutki przemocy u dorosłych ofiar oraz dzieci są wielowymiarowe, często na całe życie; począwszy od charakteryzującego ofiary zespołu stresu pourazowego (PTSD), poprzez choroby psychosomatyczne i psychiczne, nerwice lękowo-depresyjne, po różnego rodzaju zaburzenia zachowania, w tym szczególnie niebezpieczne dla otoczenia zachowania agresywne, a także uzależnienia.

Skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga współpracy i współdziałania placówek zajmujących się pomocą rodzinie i dziecku oraz służb odpowiedzialnych za nasze bezpieczeństwo. Współpraca dotyczyć powinna wszystkich aspektów problemu, począwszy od jego diagnozy, poprzez odpowiednie interwencje, a następnie łagodzenie i terapię urazowych skutków domowego znęcania.

II Określenie problemu

Przemoc domowa jest poważnym zaburzeniem funkcjonowania rodziny, prowadzącym do naruszeń norm moralnych i prawnych. Może nieść ze sobą tragiczne skutki psychospołeczne, w skrajnych przypadkach prowadzi do poważnych okaleczeń, a nawet zabójstw. Ofiarami przemocy domowej są najczęściej osoby słabsze w rodzinie; kobiety, dzieci, osoby chore, niedołążne. Według definicji zawartej w art. 2 pkt. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, **przemoc** to: „**Jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt. 1 (członek rodziny – osoba najbliższa w rozumieniu art. 115 & 11 ustawy z dnia 6.06.1997r. – Kodeks karny) , w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.**”

Specjaliści wyróżniają pięć podstawowych form przemocy w rodzinie:

- fizyczna - najbardziej widoczna i najtrudniejsza do ukrycia, od szturchania, popychania, ciągnięcia za włosy, uszy, aż po zachowania powodujące ostre urazy fizyczne wymagające hospitalizacji;
- psychiczna - najtrudniejsza do udowodnienia, często zaczyna się niepostrzeżenie, od ignorowania czyichś potrzeb, krytykowania poglądów, zazdrości, ograniczania kontaktów z bliskimi, po oskarżanie, poniżanie, wyśmiewanie, upokarzanie, szantażowanie i groźby;
- materialna - uniemożliwianie podjęcia pracy, dostępu do wspólnych środków finansowych i dóbr materialnych, odbieranie zarobionych pieniędzy, niszczenie własności, nielożenie na utrzymanie rodziny;
- seksualna - przedmiotowe traktowanie drugiej osoby w celu zaspakajania własnych potrzeb seksualnych, zmuszanie do nieakceptowanych przez partnera praktyk i zachowań seksualnych (od sytuacji zmuszania do oglądania pornografii po gwałt);
- zaniechanie - najczęściej stosowane wobec dzieci, a objawiające się niezaspakajaniem ich podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych. O zaniechaniu mówimy w przypadku odrzucenia emocjonalnego dziecka, braku zainteresowania jego rozwojem, problemami, a także zdrowiem i higieną.

Poszczególne formy przemocy najczęściej występują w połączeniu z innymi.

Osoby, które są krzywdzone fizycznie czy wykorzystywane seksualnie, czują się jednocześnie upokorzone, upodlane, odarte z godności. Przemoc jest zjawiskiem złożonym, wieloaspektowym, rozpatrywanym w czterech perspektywach: prawnej, psychologicznej, moralnej i społecznej. Dlatego przeciwdziałanie jej wymaga podejścia interdyscyplinarnego. Z punktu widzenia prawa przemoc uznawana jest za przestępstwo, co zobowiązuje służby policyjne i wymiar sprawiedliwości do interweniowania, podejmowania działań na rzecz ochrony ofiar, ścigania i karania sprawców. Aspekt psychologiczny zwraca uwagę na mechanizmy przemocy w rodzinie, na relacje między ofiarą i sprawcą, na odczuwane przez ofiary skutki przemocy, a także na możliwości wyjścia z przemocy. Spojrzenie od strony moralnej odwołuje się do wartości, takich jak poszanowanie życia ludzkiego, zdrowia i godności ludzkiej. Zaś z punktu widzenia społecznego, zwracają uwagę funkcjonujące mity i stereotypy usprawiedliwiają zachowania przemocowe. W bezpośrednim kontakcie z ofiarami czy sprawcami przemocy w rodzinie ważne jest rozumienie przemocy na każdej płaszczyźnie. Znajomość psychologicznych mechanizmów przemocy i interakcji między ofiarą a sprawcą może pomóc przedstawicielowi organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w zrozumieniu zachowania ofiar i manipulacji ze strony sprawcy. Osoby poszkodowane często też nie są w stanie przejść przez skomplikowane i długotrwałe procedury prawne bez odpowiedniego wsparcia i pomocy psychologicznej. Oznacza to, że każda osoba podejmująca się pracy z ofiarami czy sprawcami przemocy powinna robić to zgodnie ze swoim przygotowaniem zawodowym i możliwościami instytucji, jaką reprezentuje, a także mieć świadomość granicy swoich kompetencji.

III. Podstawa prawna Programu

Program realizowany będzie w oparciu o następujące przepisy:

1. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
2. ustawę z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. nr 180, poz. 1493 z późniejszymi zmianami),
3. ustawę z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. Dz. U. Nr 70, poz. 473 z 2007 r. z późniejszymi zmianami),
4. ustawę z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2009r., Nr 175 , poz. 1362 z późniejszymi zmianami).

IV. Diagnoza zasobów

Przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do badania. Ponad jedna trzecia badanych (37%) zna przynajmniej jedną kobietę - ofiarę przemocy swojego partnera. Kobiety częściej ujawniają przemoc. Dwie piąte kobiet (41%) zna w swoim środowisku co najmniej jedną kobietę bitą przez męża. Natomiast więcej niż jedna piąta (22%) zna przynajmniej kilka takich kobiet, a więc prawdopodobnie żyje w środowisku, gdzie przemoc jest normą. Prawie 70% sytuacji przemocy zachodzi w rodzinach, gdzie istnieje problem alkoholowy (H.D. Sasal „Przewodnik do procedur interwencji wobec przemocy w rodzinie - niebieskie karty" wyd. PARPA, Warszawa 2005).

Według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych najczęściej do przemocy w rodzinie dochodzi pod wpływem alkoholu. Jak piszą przedstawiciele PARP-y w ostatnich latach znacznie wzrosła liczba uzależnionych, jest ich obecnie około 800.000 osób. Wzrosła również liczba osób zagrożonych uzależnieniem od alkoholu, obecnie wynosi 1,5 mln osób. Należy podkreślić, iż jednym z najczęstszych zagrożeń życia rodzinnego związanym z nietrzeźwością jest przemoc w rodzinie. Według danych szacunkowych PARP-y ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym to 2 mln osób (dorosłych i dzieci), w gminie (10 tys. mieszk.) 530 osób (dorosłych i dzieci).

Zasoby gminy:

Na terenie gminy Nowogród Bobrzański funkcjonują służby, które w zakresie swoich kompetencji mają zadanie przeciwdziałać przemocy w rodzinie. Są to przede wszystkim:

- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Punkt Pomocy Rodzinie,
- Posterunek Policji,
- placówki służby zdrowia,
- placówki oświatowe - szkoły i przedszkola.

Ponadto wiele instytucji i organizacji istniejących na terenie gminy Nowogród Bobrzański ze zjawiskiem przemocy i jego skutkami spotyka się w codziennej działalności. Są to m.in.:

- świetlice profilaktyczne, środowiskowe,
- Straż Miejska,

- Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka.

Poza terenem Nowogrodu Bobrzańskiego mają siedziby :

- Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy Terenowym Komitecie Ochrony Praw Dziecka w Zielonej Górze,
- Sąd Rejonowy, Prokuratura,
- Służba kuratorska,
- Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień ,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

III. Założenia Programu

Planując działania pomocowe w ramach programu przyjęto założenie, że tylko **kompleksowe i systemowe działania mogą przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenia skuteczności pomocy rodzinom, w których ten problem występuje.**

Wszelkie działania na rzecz pomocy rodzinie powinny być planowane i wdrażane przez specjalistów o różnych zawodach, będących pracownikami różnych instytucji i służb. Praca zespołowa, koordynacja działań i współpraca pomiędzy różnymi służbami stanowić powinny podstawę gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, na który m.in. składać będą się: koordynator ds. przeciwdziałania przemocy i gminny zespół interdyscyplinarny oraz interdyscyplinarne zespoły robocze.

Zgodnie z przyjętymi założeniami, każdy specjalista powinien umieć identyfikować przemoc, mieć wiedzę i umiejętności potrzebne do podjęcia skutecznej interwencji. Powinien znać kompetencje i zasady działania instytucji oraz służb pomagających rodzinie i dziecku oraz zasady współpracy jakie te instytucje i służby wypracowały między sobą.

IV. Cele Programu

Cele strategiczne:

1. Sukcesywne ograniczanie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Miasta i Gminy Nowogród Bobrzański.
2. Stworzenie efektywnie funkcjonującego systemu chroniącego ofiary przemocy domowej.

3. Zwiększenie skuteczności działań wobec osób stosujących przemoc.

Cele szczegółowe:

Cele strategiczne Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie realizowane będą poprzez podejmowanie działań w następujących obszarach:

1. Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy.
2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców Nowogrodu Bobrzańskiego na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy.
3. Zwiększenie dostępności i efektywności działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie adresowanych do różnych grup odbiorców.
4. Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
5. Zapewnienie kompleksowej pomocy członkom rodzin w których występuje przemoc.
6. Integracja środowisk i działań na rzecz budowania lokalnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Nowogrodzie Bobrzańskim.

V. Działania i sposoby realizacji

1. Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie

- A) Zbieranie i uaktualnianie informacji na temat rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie oraz zasobów środowiska lokalnego (statystyki policyjne, sądowe, dane z Ośrodka Pomocy Społecznej, Punktu Pomocy Rodzinie, GKRPA, Terenowego Komitetu Ochrony Praw Dziecka, ze szkół, Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień, Poradni Psychologiczno –Pedagogicznej, placówek służby zdrowia oraz badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców);
- B) przeprowadzenie badań pozwalających określić postawy, poziom wiedzy i kwalifikacje pracowników służb i instytucji udzielających pomocy rodzinom z problemem przemocy;
- C) przygotowywanie raportów o przemocy w rodzinie, zasobach środowiska lokalnego i potrzebach szkoleniowych;
- D) monitorowanie na bieżąco problematyki przemocy w rodzinie i udzielanej

pomocy.

2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy

- A) prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnej (lokalna prasa, internet) na temat zjawiska przemocy, mitów i stereotypów z nią związanych oraz czynników ryzyka, skutków i możliwości jej przeciwdziałania,
- B) przygotowanie materiałów informacyjnych (ulotek, broszur, plakatów) o przemocy w rodzinie i możliwościach uzyskania pomocy (rodzaj świadczonej pomocy, dokładny adres, godziny przyjęć) i umieszczenie ich w miejscach ogólnodostępnych,
- C) systematyczne zamieszczanie w prasie lokalnej i miejskim portalu informacyjnym informacji o możliwościach uzyskania pomocy,
- D) przygotowanie materiałów informacyjnych dla osób doznających przemocy oraz osób stosujących przemoc zawierających informacji o możliwej do uzyskania pomocy.

3. Zwiększenie dostępności i efektywności działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie adresowanych do różnych grup odbiorców

- A) realizacja programów edukacyjnych adresowanych do dzieci, młodzieży i nauczycieli dotyczących między innymi;
  - konstruktywnej komunikacji interpersonalnej,
  - porozumiewania bez przemocy,
  - modyfikowania agresywnych zachowań,
  - mediacji i umiejętności rozwiązywania konfliktów bez przemocy,
- B) realizacja programów profilaktycznych ukierunkowanych na rozwój umiejętności wychowawczych rodziców, ze szczególnym uwzględnieniem wychowywania bez przemocy (warsztaty umiejętności wychowawczych, szkoły dla rodziców).

4. Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

- A) szkolenia grup zawodowych przedstawicieli służb i instytucji obszaru

przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla potrzeb współpracy w zespołach interdyscyplinarnych;

B) szkolenie dot. zjawiska przemocy domowej dla przedstawicieli OPS, GKRPA, Policji, oświaty i ochrony zdrowia na temat procedury „Niebieskiej Karty”;

C) superwizja pracy zespołów interdyscyplinarnych.

5. Zapewnienie kompleksowej pomocy członkom rodzin, w których występuje przemoc

A) Realizacja programu ochrony ofiar przemocy opartego na:

- pracy zespołów interdyscyplinarnych,
- procedurze „Niebieskiej Karty”,
- pracy socjalnej i pomocy materialnej dostosowanej do potrzeb, zgodnie z przepisami pomocy społecznej.

B) Prowadzenie Punktu Pomocy Rodzinie.

C) Realizacja programów pomocy terapeutycznej dla osób doznających przemocy w rodzinie :

- poradnictwie specjalistycznym w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (prawne, rodzinne, socjalne,);
- grupa pomocy psychologicznej dla ofiar przemocy;
- pomoc indywidualna dla osób uwikłanych w przemoc;
- pomoc psychologiczna indywidualna i grupowa dla dzieci i młodzieży będących świadkami i/lub ofiarami przemocy domowej;

E) Utworzenie mieszkania chronionego dla ofiar;

F) Opracowanie i realizacja programu dla osób stosujących przemoc, będącego elementem lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

6. Integracja środowisk i działań na rzecz budowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w Gminie Nowogród Bobrzański

A) powołanie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego;

B) wypracowanie procedur współpracy pomiędzy służbami i instytucjami funkcjonującymi na terenie Gminy na rzecz efektywnego przeciwdziałania przemocy;

C) zawarcie porozumień pomiędzy służbami i instytucjami w sprawie skutecznej realizacji wypracowanych procedur;

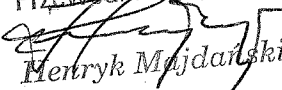
D) umożliwienie wymiany doświadczeń i dobrych praktyk pomiędzy podmiotami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy;

E) utworzenie w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej stanowiska ds. koordynatora ds. przemocy w rodzinie w wymiarze 1/8 etatu, do zadań którego należeć będzie koordynowanie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w tym również koordynowanie podejmowanych działań przez przedstawicieli różnych służb na terenie Gminy, udzielanie informacji i inicjowanie spotkań zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych.

Załączniki:

1. Harmonogram działań Programu.
2. Schemat Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega wywieszeniu na tablicy ogłoszeń Urzędu Miejskiego w Nowogrodzie Bobrzańskim i opublikowaniu w Gazecie Nowogród Bobrzański.

Przewodniczący Rady

Henryk Majdański

**Harmonogram działań Gminnego programu przeciwdziałania
przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie**

Lp.	Działanie	Zadanie	Termin realizacji	Koszt i źródło	Realizator
1	Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie	Zbieranie i aktualizowanie informacji na temat rozmiarów i form przemocy	nabieżąco	Bez dodatkowych kosztów	Ośrodek Pomocy Społecznej, Posterunek Policji, Punkt Pomocy Rodzinie i inne instytucje
		Badanie socjologiczne dotyczące świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie	2011r.	W ramach środków przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Koordinator ds. Przemocy w Rodzinie we współpracy z GKRPA
		Przygotowanie raportów na temat przemocy	corocznie	Bez kosztów	Koordinator
2.	Informowanie i edukowanie mieszkańców	Prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnej	nabieżąco	Bez dodatkowych kosztów	Koordinator, GKRPA, media lokalne, w tym Gazeta Nowogród Bobrzański strona www Urzędu Miejskiego
		Przygotowanie materiałów informacyjnych	corocznie	W ramach środków własnych OPS	Koordinator
3.	Zwiększanie dostępności i efektywności działań profilaktycznych	Realizowanie programów edukacyjnych adresowanych do dzieci, młodzieży i nauczycieli	corocznie	W ramach środków własnych oraz przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Szkoły, organizacje pozarządowe, świetlice profilaktyczne wychowawcze, socjoterapeutyczne
		Realizowanie programów typu: warsztaty umiejętności wychowawczych, szkoły dla rodziców	corocznie od 2011r.	W ramach środków przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów	OPS, szkoły, organizacje pozarządowe.

				Alkoholowych oraz środków zewnętrznych pozyskanych przez realizatorów	
4.	Podniesienie kompetencji zawodowych pracowników służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	Prowadzenie szkoleń dla pracowników OPS, GKRPA, Policji, oświaty i ochrony zdrowia w zakresie stosowania „Niebieskiej Karty”	corocznie od 2011r.	Bez dodatkowych kosztów	Policja, OPS, Koordynator
		Szkolenia dla pracowników pozostałych instytucji	corocznie	W ramach środków przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	GKRPA, Organizacje pozarządowe
5.	Zapewnienie pomocy członkom rodzin, w których występuje przemoc	Prowadzenie Punktu Pomocy Rodzinie	na bieżąco	W ramach środków przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	GKRPA
		Zapewnienie pomocy psychologicznej dzieciom i młodzieży - świadkom lub ofiarom przemocy	na bieżąco	W ramach środków własnych oraz pozyskanych w ramach konkursów zewnętrznych, np. PO KL	Punkt Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, organizacje pozarządowe (TKOPD)
		Realizowanie procedury „Niebieskiej Karty”	na bieżąco	Bez dodatkowych kosztów	Policja, OPS, GKRPA, oświata, służba zdrowia.
		Obsługa organizacyjno-techniczna Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych	Od 2010 na bieżąco	W ramach środków własnych oraz pozyskanych w ramach konkursów zewnętrznych	OPS, Koordynator.
		Pomoc w formie pracy socjalnej, asystentury rodzin, finansowa i rzeczowa	na bieżąco	W ramach posiadanych środków	OPS, organizacje pozarządowe

		Realizowanie programów terapeutycznych dla osób doznających przemocy w rodzinie	na bieżąco	Bez dodatkowych kosztów	Punkt Pomocy Rodzinie, OPS, organizacje pozarządowe (TKOPD)
		Realizowanie specjalistycznego programu dla sprawców przemocy (zadania powiatu)	2011r.	Środki zewnętrzne (współpraca w ramach środków powiatu)	PCPR, Punkt Pomocy Rodzinie, OPS, Sąd, organizacje pozarządowe
		Utworzenie mieszkania chronionego, zapewnienie schronienia osobom potrzebującym wsparcia	2012r., na bieżąco	W ramach środków własnych (współpraca z OIK w Zielonej Górze, Domem Samotnej Matki w Żarach i Żaganiu)	Urząd Miejski, ZGKiM, OPS
6.	Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy	Powołanie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego	2010r.	Bez dodatkowych kosztów	Burmistrz
		Wypracowanie procedur współpracy	2010r.	Bez dodatkowych kosztów	Zespół Interdyscyplinarny
		Zawarcie porozumień pomiędzy instytucjami w sprawie realizacji wypracowanych procedur	2010r.	Bez dodatkowych kosztów	Burmistrz, dyrektorzy i kierownicy instytucji i służb
		Umożliwienie wymiany doświadczeń i dobrych praktyk poprzez organizację seminariów, spotkań, superwizji	Na bieżąco	W ramach środków przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w ramach środków własnych i zewnętrznych np. PO KL	Zespół Interdyscyplinarny Koordynator, OPS, GKRPA
		Utworzenie stanowiska Koordynatora ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Od stycznia 2011r.	Ok. 3.600 PLN/rok	OPS

Schemat Gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

